

LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA: MIRADES I TESTIMONIS

LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA: MIRADES I TESTIMONIS

Vicent Cremades Arlandis
Jesús Eduard Alonso i López
[coordinadors]

La Safor, 2013

 col·lecció
EstructurEs

Primera edició: octubre 2013
© 2013 Jesús Eduard Alonso i López
Disseny de coberta: Mercè Navarro sobre fotografies de Xaro Costa i Santi Mollà
Correcció lingüística: Immaculada Canet
© D'aquesta edició: EDITORIAL RIUBLANC, S. C., 2013
www.riublanc.com
editorialriublanc@riublanc.com

Imprès a Espanya
ISBN: 978-84-938029-8-1
Dipòsit Legal: V-1795-2013

Es reserven tots els drets, cap part d'aquesta publicació no pot ésser transmesa. Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra solament es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, amb les excepcions previstes per la llei. Si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra es prega que se sol·licite a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org).

A tots els que lluitaren i lluiten per un país lliure i digne

ÍNDIX

Presentació.....	11
<i>Acampada la Safor Valldigna (15 M)</i>	
Introducció.....	13
<i>Vicent Cremades i Jesús Alonso</i>	
LA TRANSICIÓN DEMOCRÁTICA EN ESPAÑA: UNA INTERPRETACIÓN GENERAL	17
<i>Manuel Alcaraz Ramos</i>	
«...I ESTATUT D'AUTONOMIA». EL PAÍS VALENCIÀ I LA TRANSICIÓN DEMOCRÁTICA.....	35
<i>Ferran Archilés Cardona</i>	
MOVIMENTS SOCIALS I LLUITA PER LA DEMOCRÀCIA: UNA ULLADA A LA HISTÒRIA LOCAL.....	49
<i>Jesús Eduard Alonso i López</i>	
APUNTS PER A UNA HISTÒRIA DE LA TRANSICIÓN A LA SAFOR (1973-1983).....	57
<i>Vicent Cremades Arlandis</i>	
ELS TESTIMONIS	
Eduard Bononad Sala.....	75
Paqui Llopis Escrivà.....	78
Ximo Vidal Mora.....	82
Elvira Ferrer Ferrer.....	87
Joan Antoni Torres Cremades.....	95
APORTACIONS I VISIONS	
Fran Peso.....	99
Batiste Bofi.....	102
Joan Cogollos.....	103
Vicent Cremades.....	105
BIBLIOGRAFIA	109
IMATGES	113
ACRÒNIMS	125
PATROCINADORS I AGRAÏMENTS	127

PRESENTACIÓ

Acampada la Safor Valldigna (15 M)

L'esclat del 15 de maig de 2011 va suposar una gran sorpresa. Els qui ens trobàvem allí començàvem a mirar cap a tots els costats, amb ímpetu i ànsia renovadora. Ens sentíem inspirats i véiem al davant un futur possibilitador, no sense incerteses. Les nostres mirades s'omplien de pensaments i d'emo-cions. Amb poca experiència i amb bona voluntat, ens vam posar a treballar per mantenir viva la flama que s'havia encés.

Hi havia múltiples causes per a una reacció col·lectiva davant del tomb classista i antidemocràtic que la crisi estava prenent. La preexistència de “*de-mocràcia real, ja*” i de tota una constel·lació de xarxes alternatives eren un brou de cultiu important. Tanmateix, la reacció social va ser tan majúscula com gran va començar a ser el clivell entre els partits polítics i el sistema existent, d'una banda, i el batec del carrer, de l'altra.

Des de la Comissió d'Art, Oci i Cultura de l'Acampada Safor-Vall-digna, vam dissenyar algunes de les iniciatives d'aquest moviment tan ampli i divers. Actuàrem en diversos àmbits i reflexionàrem sobre el bé i el mal. Ben prompte, vam veure l'interés que tenia abordar el període de la Transició a la democràcia a Espanya, el País Valencià i la Safor. Intuíem que hi havia elements similars o comuns a l'experiència que estàvem vivint. Moviments d'una societat malcontenta amb la manipulació socioeconòmica i deshuma-nitzant, amb un entorn polític asfixiant. Aspiràvem a reaccionar i identificar alternatives útils que ens mostraren com passar d'una manera de ser i estar a

una altra diferent. Una forma de conviure, col·lectivament, que no fos una estafa, una gran mentida o una imposició, sinó el producte d'una set col·lectiva d'igualtat i de justícia.

INTRODUCCIÓ

Vicent Cremades i Jesús Alonso

No hi ha cap dubte que vivim un moment de la història certament clau i delicat. Potser tots ho són, però les transicions o els tords cap a un futur incert es viuen amb especial neguit i intensitat. Potser ara, com adés en els anys 1970, experimentem un exhauriment d'habituds i models que teníem com a estables, però que esdevenen caducs i impracticables.

La transició cap a la democràcia després de Franco ha estat, és i serà objecte de nombroses controvèrsies. La memòria és recent i viscuda per molts, tendra, calenta. Els historiadors han començat ja a intervenir, sortosament. Però també molts opinadors el crèdit dels quals és força discutible, que proliferen en les pseudotertúlies deseducadores de la caverna mediàtica. Allò que s'ha vingut a anomenar '*revisionisme*' i que nosaltres definiríem com a falsa història ha trobat una repercussió desproporcionada.

Per fortuna, historiadors i estudiosos com els qui ací participen ens donen una visió més sòlida i rigorosa de la transició, com un procés complex i difícil; allunyat de la simplicitat d'aquells que veuen només l'acció d'una elit política sorgida del règim —sobretot els tecnòcrates— i encapçalada pel rei Joan Carles —a més a més, planificada—; o la d'aquells que, còmodament, ho atribueixen, gairebé tot, al canvi socioeconòmic dels anys seixanta.

Allò cert és que el règim tardofranquista no se sostenia per la conflictivitat social i laboral, per la pèrdua de suports i per la seua pròpia fractura interna. Els estudiants, el món obrer, els grups de veïns, el món intel·lectual

i cultural, els partits antifranquistes —sobretot el PCE— i un sector significatiu de l'Església forçaren una transició que va ser, i es va viure, molt lluny de la placidesa que de vegades es vol projectar.

Ben cert és que el final de la dictadura no va ser com havia previst i desitjat l'antifranquisme, però va anar molt més lluny i molt més de pressa del que s'havia previst inicialment des del règim.

Com diu ben bé Pere Ysàs, caldria preguntar-se per què no es va aprofundir més en la qualitat de la nostra democràcia en els anys 1980 —quan es podia—; i, afegiríem, per què estem retrocedint a marxes forçades.

Al País Valencià, es donaren algunes característiques especials, que són considerades per Ferran Archilés i que van portar a un xoc frontal entre el franquisme sociològic i ideològic —que va manifestar una forta resistència al procés democràtic— i una nova generació portadora d'elements modernitzadors. La societat valenciana es va veure fortament dividida en la Batalla de València i encara no s'han tancat del tot les ferides o el clivell divisor. Archilés s'encara amb els tòpics de la transició inacabada i modèlica, i ens porta més enllà.

A la Safor, al llarg de la Transició, va haver una bona comunicació i una gran unitat entre les forces polítiques de l'oposició. Una vegada conformats els primers ajuntaments democràtics, es va poder aprofundir en la democràcia i en el benestar social. El capteniment de gran part d'alcaldes i polítics era de servei a la societat i la majoria no tenien cap compensació econòmica. No obstant això, amb el temps i la professionalització de la representació pública, molts dels qui van participar en la lluita contra la dictadura es van sentir decebuts, van abandonar la trinxera política i ara perceben la nostra com una democràcia desvalorada i de baixa qualitat. Potser, cal reprendre l'impuls d'aleshores.

Allò que presentem en aquesta obra és, bàsicament, un compendi de visions qualificades. No es tracta de veritats inamovibles, però sí d'opinions de pes, pels motius que ara exposarem. Evidentment, cap d'elles representa l'opinió '*oficial*' del 15-M, per la senzilla raó que aquest moviment no ha tingut mai una línia unívoca, sinó que ha aplegat un gavell de sensibilitats, amb el denominador comú —això sí— de buscar eixides a una situació socialment, moralment i políticament insostenible.

A hores d'ara, és una irresponsabilitat greu que els governants i els representants polítics no enceten un diàleg més directe i sincer amb el 15-M i tots els moviments socials que hui coexisteixen. El clivell entre els polítics en exercici i les persones que componem la societat civil, majoritàriament civilitzades i pacífiques, és cada vegada més pregon: les porres no haurien

de substituir un acostament no solament convenient, sinó imprescindible per a una mínima cohesió social. Si no és així, els canvis i la renovació política esdevindran traumàtics.

En un primer bloc, hem volgut contextualitzar el moment de la transició a Espanya i al País Valencià. Per al tal afer, hem comptat amb la col·laboració inestimable de dos professors de les universitats d'Alacant i de València. Manuel Alcaraz ho és de dret constitucional; però a més a més, és un expert que ha publicat diverses obres sobre nacionalisme, pluralisme lingüístic, dret autonòmic i de la informació, polítiques culturals o, fins i tot, corrupció política. A més a més, exerceix el columnisme periodístic i ha participat directament en l'arena política, al parlament valencià, i en diverses iniciatives ciutadanes.

Al seu torn, Ferran Archilés Cardona és professor al Departament d'Història Contemporània de la Universitat de València i ha publicat nombrosos treballs al voltant de la qüestió nacional i la transició política al País Valencià. Ha estudiat la conformació de la identitat valenciana i espanyola des del segle XIX, i és un crític i expert en l'obra de Joan Fuster.

Les aportacions de Manuel i Ferran es complementen amb les dels que subscriuim aquestes ratlles. En primer lloc, hem volgut indagar en la 'pre-història' dels moviments socials i de la lluita per la democràcia. D'altra banda, també hem fet una primera incursió al voltant dels fets i les formes particulars que va prendre la transició a la Safor.

El cos central del llibre està fonamentat en un seguit d'entrevistes que hem realitzat als convidats que van intervenir en l'acte *La transició a la Safor, vista pels seus protagonistes*, organitzat pel 15M de la Safor-Valldigna, que va tenir lloc al teatre del Raval, el 13 de març de 2012. En aquestes entrevistes, s'apleguen un seguit de personatges ben representatius de la minoria majoritària que, aleshores, espitjava la història. Evidentment, no hi 'són' tots els qui hi eren. Però del que sí estem segurs és que cadascun dels entrevistats va viure amb intensitat, amb emoció, amb il·lusió i altruisme l'infantament d'una democràcia.

Els nostres protagonistes traslluen sensibilitats informals i allunyades de la praxi actual de la política institucional; com també visions més moderades i compromeses amb els valors religiosos; tot passant per persones que han viatjat des de la trinxera fins a posicions allunyades de l'escenari públic. Certament, la selecció que en resulta no coincideix amb les tendències predominants o majoritàries ara mateix. Cal tenir en compte, però, que abans com ara, la realitat oficial i mediàtica no sempre coincidia amb la realitat viscuda per una majoria de persones i, especialment, per les més compromeses socialment.

Finalment, la darrera part del llibre arreplega algunes de les opinions del públic assistent a les sessions, amb algun component assembleari. Si més no, les intervencions que hem pogut agrupar, tot i que breus, tracten aspectes significatius de la resistència antifranquista i expressen visions que obrin, encara més, el ventall de mirades que intentem aplegar.

Per completar el panorama, oferim una bibliografia de títols significatius o que contenen informació valuosa sobre la transició a la Safor.

Tot amb tot, confiem poder posar un granet d'arena útil, que valore les lluites oblidades, i en diàleg permanent amb els moviments assemblearis i el conjunt de la societat; que siga motiu d'esperança i de fe en la voluntat i la capacitat de les persones per millorar una convivència sempre difícil, però no impossible. Ho hem demostrat a bastament per aquestes llars i no hauríem de permetre que forces alienes ens conduïsquen a enfrontaments eixorcs, o que nosaltres mateixos cultivem els pitjors instints humans.